

Kvitebjørn kong Valemon

Så var det en gang, som vel kunne være, en konge. Han hadde to døtre som var stygge og slemme, men den tredje var så ren og blid som klare dagen, og kongen og alle var glade i henne. Hun drømte en gang om en gullkrans, som var så deilig at hun kunne ikke leve om hun ikke fikk den. Men da hun ikke kunne få den, ble hun sturen og kunne ikke tale for sorg, og da kongen fikk vite at det var kransen hun sørget for, så sendte han ut en som var klipt ut på lag som den kongsdatteren hadde drømt om, og skicket bud til gullsmedene i alle land, om de kunne skaffe maken til den. De arbeidet både dag og natt; men noen av kransene slengte hun, og andre ville hun ikke så mye som se på. Men så var det en gang hun var i skogen, da fikk hun se en kvitbjørn, som hadde den kransen hun hadde drømt om, mellom labbene og lekte med. Så ville hun kjøpe den.

Nei, den var ikke til fals for penger, men bare når han fikk henne selv. Ja, det var aldri verdt å leve uten den, sa hun; det var det samme hvor hun kom og hvem hun fikk, når hun bare fikk kransen, og så ble de forlikt om at han skulle hente henne om tre dager, og det var torsdagen.

Da hun kom hjem med kransen, ble alle glade for det hun var glad igjen, og kongen mente det kunne saktens ikke være så farlig å stagge en kvitbjørn. Den tredje dagen måtte hele krigsmakten ut rundt slottet til åta imot ham. Men da kvitbjørn kom, var det ingen som kunne stå seg mot ham, for ham bet det ingenting på; han slo dem ned på ymse sider, så de lå i haugevis. Dette syntes kongen gikk rent på skade; så sendte han den eldste datteren og henne tok kvitbjørnen på ryggen og fór avsted med. Da de hadde reist langt og lenger enn langt, så spurte kvitbjørnen:

"Har du sittet mjukere, har du sett klarere?" sa han.

"Ja, på min mors fang satt jeg mjukere, i min fars gård så jeg klarere," sa hun.

"Ja, så er du ikke den rette," sa kvitbjørnen, og jaget henne hjem igjen.

Neste torsdagen kom han igjen, og da gikk det like ens. Krigsmakten var ute og skulle ta imot kvitbjørnen; men det bet hverken jern eller stål på ham, og så slo han dem ned som gras, så kongen måtte be ham holde opp, og så sendte han ut den nesteldste datteren, og henne tok kvitbjørnen på ryggen og fór av gårde med. Da de hadde reist langt og lenger enn langt, spurte kvitbjørnen:

"Har du sett klarere, har du sittet mjukere?" sa han.

"Ja," sa hun, "i min fars gård så jeg klarere, på min mors fang satt jeg mjukere."

"Ja, så er du ikke den rette," sa kvitbjørnen, og jaget henne hjem igjen.

Den tredje torsdagskvelden kom han igjen. Da sloss han enda hardere enn de andre gangene; så syntes kongen han ikke kunne la ham slå ned hele krigsmakten, og så ga han ham den tredje datteren i guds navn. Så tok han henne på ryggen og reiste avsted langt og lenger enn langt, og da de var kommet bort i skogen, så spurte han henne, som han hadde spurt de andre, om hun hadde sittet mjukere og sett klarere.

"Nei, aldri!" sa hun.

"Ja, du er den rette," sa han.

Så kom de til et slott, som var så gildt at det slottet far hennes hadde, var som den usleste husmannsplass i sammenligning med det. Der skulle hun være og leve godt, og hun skulle ikke ha annet å gjøre enn passe på at varmen aldri gikk ut. Bjørnen var borte om dagen, men om natten var han hos henne, og da var han menneske. Det gikk alt både godt og vel i tre år. Men hvert år fikk hun et barn, og det tok han og fór bort med, straks det var kommet til verden. Så ble hun mer og mer sturen, og ba hun kunne få lov til å komme hjem og se til foreldrene sine. Ja, det var ikke noe i veien for det; men først måtte hun love at hun skulle lye etter det faren sa, men ikke etter det moren ville hun skulle gjøre. Så kom hun hjem, og da de var alene med henne, og hun hadde fortalt hvordan hun hadde det, ville moren gi henne lys med, så hun kunne få se hvordan han var. Men faren sa: Nei, det skulle hun ikke gjøre; "det er til skade og ikke til gagn."

Men hvordan det var eller ikke, så fikk hun lysestubben med seg da hun reiste. Det første hun

gjorde da han hadde sovnet, det var at hun tente i og lyste på ham; han var så vakker at hun syntes hun aldri kunne få sett nok på ham, men som hun lyste, så dryppet det en het talgdråpe på pannen hans, og så våknet han.

"Hva er det du har gjort?" sa han. "Nå har du gjort oss ulykkelige begge to; det var ikke mer enn en måned igjen, hadde du bare holdt ut den, så hadde jeg vært frelst; for det er en trollkjerring som har forgjort meg, så jeg er kvitbjørn om dagen. Men nå er det ute med oss, nå må jeg fare dit og ta henne."

Hun gråt og bar seg ille; men han måtte reise og han skulle reise. Så spurte hun om hun ikke kunne få være med. Det var ingen råd til det, sa han; men da han fór av gårde i bjørnehammen, tok hun tak i ragget likevel, kastet seg opp på ryggen av ham og holdt seg fast. Så gikk det avsted over ur og berg, gjennom holt og runner, til klærne ble revet av henne, og hun var så dødelig trett at hun slapp taket og ikke visste mere av seg. Da hun våknet, var hun i en stor skog, og så la hun avsted igjen; men hun visste ikke, hvor det bar hen. Langt om lenge kom hun til en stue; der var det to kvinnfolk, en gammel kone og en vakker liten jentunge.

Kongsdatteren spurte om de hadde sett noe til Kvitebjørn kong Valemon.

"Ja, han fór her i dag tidlig; men han fór så fort at du visst aldri tar ham igjen," sa de.

Jentungen fór om og klypte og lekte seg med en gullsaks, som var slik at silkefillene og fløyelsremmene fløy om henne, bare hun klypte i luften. Der den var, manglet det aldri klær.

"Men denne konen som skal fare så vidt og så vonde veier, hun må slite hardt," sa jentungen; "hun kunne trenge mer til denne saksen, hun enn jeg, til å klippe klær til seg," sa hun, og så ba hun om hun ikke fikk lov til å gi henne saksen. Jo, det skulle hun ha lov til.

Så reiste kongsdatteren av gårde gjennom skogen, som det aldri ville bli noen ende på, både dagen og natten, og neste morgen kom hun til en stue igjen. Der var det også to kvinnfolk, en gammel kone og en jentunge.

"God dag," sa kongsdatteren. "Har dere sett noe til Kvitebjørn kong Valemon?" spurte hun.

"Var det du som skulle hatt ham kanskje?" sa kjerringa. Det var da det. "Jo, han fór framom her i går; men han fór så fort at du aldri tar ham igjen," sa hun.

Jentungen gikk på gulvet og lekte med en flaske, som var slik at den skjenkte alt de ville ha, og der den var, manglet det aldri drikke.

"Men denne stakkars kjerringa som skal fare så vidt og så vonde veier, tenker jeg kan bli tørst og lide mye annet vondt," sa jentungen; "hun kan trenge mer til denne flasken, hun enn jeg," sa hun, og så spurte hun om hun ikke fikk lov til å gi henne flasken. Jo, det skulle hun få.

Så fikk kongsdatteren flasken, takket for seg og reiste av gårde igjen bort gjennom den samme skogen, både den dagen og natten med. Tredje morgenen kom hun til en stue, og der var det også en gammel kone og en jentunge.

"God dag," sa kongsdatteren.

"God dag igjen," sa kjerringa.

"Har dere sett noe til Kvitebjørn kong Valemon?" sa hun.

"Kanskje det var du som skulle hatt ham?" sa kjerringa. Ja, det var da det. "Jo, han fór framom her i går kveld; men han fór så fort at du aldri tar ham igjen," sa hun.

Jentungen gikk på gulvet og lekte med en duk som var slik at når de sa til den: "Duk, bred deg og red deg med alle gode retter!" så gjorde den det, og der den var, manglet det aldri godmat.

"Men denne stakkars kjerringa som skal fare så vidt og så vonde veier," sa jentungen, "hun kan komme til både å sulte og lide mye annet vondt, så hun kan trenge mer til denne duken enn jeg," sa hun, og så spurte hun om hun ikke fikk lov til å gi henne duken. Det skulle hun ha lov til.

Så tok kongsdatteren duken og takket for seg, og reiste av gårde langt og lenger enn langt, bort igjennom den samme mørke skogen, hele den dagen og natten, og om morgenen kom hun til et tverrberg, som var så bratt som en vegg, og så høyt og så bredt at hun ingen ende kunne se. Det var en stue der også, og da hun kom inn, var det første hun sa:

"God dag, har du sett om Kvitebjørn kong Valemon har faret denne veien?"

"God dag igjen," sa kjerringa; "det var kanskje du som skulle hatt ham?" sa hun. Det var da det. "Ja, han fór oppetter berget her for tre dager siden; men der kan ikke noe uflygende slippe opp," sa hun.

I denne stua var det så fullt av småbarn, og alle sammen hang de i stakken på mor si og skrek på mat. Kjerringa satte på varmen en gryte full med runde småstein. Kongsdatteren spurte hva det skulle være godt for. De var så fattige, sa kjerringa, at de hverken hadde mat eller klær, og det var så vondt å høre barna skrike etter matbeten; men når hun satte gryta på varmen og sa: "Nå er eplene snart kokt," så var det som det døyvde sulten, og de ga tål en stund, sa hun. Det varte ikke lenge før kongsdatteren fikk fram duken og flasken, det kan en nok vite, og da barna var mette og glade, klippte hun klær til dem med gullsaksen.

"Ja," sa kjerringa i stua, "siden du har vært så hjertelig snill mot meg og barna mine, så var det skam om ikke jeg gjorde det vi kan, for å friste å hjelpe deg oppover berget. Mannen min er riktig en mestersmed. Nå får du slå deg til ro til han kommer hjem, så skal jeg ha ham til å smi klør til deg til hender og føtter, så får du friste å kravle deg opp."

Da smeden kom, tok han på med klørne med én gang, og den andre morgenen var de ferdige. Hun hadde ikke tid til å bie, men takket for seg, hugg seg fast og krøp og kravlet med stålkjørne hele dagen og natten, og da hun var så trett, så trett at hun syntes hun ikke kunne lette en hånd mer, men ville sige ned igjen, da var hun oppe. Det var en slette, med åkrer og enger så store og vide at hun aldri hadde tenkt seg så vidt og så jevnt, og straks ved var det et slott fullt av arbeidsfolk av alle slag, som strevde som maur i en tue.

"Hva er her på ferde?" spurte kongsdatteren.

Jo, her bodde hun, den trollkjerringa som hadde forgjort Kvitebjørn kong Valemon, og om tre dager skulle hun ha bryllup med ham. Hun spurte om hun ikke kunne få talt med henne. Nei, var det likt seg, det var da rent umulig. Så satte hun seg utenfor vinduet, og til å klippe med gullsaksen, så fløyels- og silkeklærne føk som i en snøkave. Da trollkjerringa fikk se det, ville hun kjøpe saksen; "for alt det skredderne strever, så monner det ikke," sa hun; "det er for mange som skal kles opp."

For penger var den ikke til fals, sa kongsdatteren; men hun skulle få den, om hun fikk lov til å sove med kjæresten hennes i natt. Ja, det kunne hun godt få, sa trollkjerringa; men hun ville selv svæve ham og selv vekke ham. Da han hadde lagt seg, ga hun ham en sovedrikk, så han ikke var i stand til å våkne, alt det kongsdatteren ropte og gråt.

Den neste dagen gikk kongsdatteren utenfor vinduene igjen, og satte seg til å skjenke av flasken; det fosset som en bekk både med øl og med vin, og aldri ble den tom. Da trollkjerringa fikk se det, ville hun kjøpe den; for "alt det de strever med å brygge og brenne, så monner det ikke, det er for mange som skal ha drikke," sa hun. For penger var den ikke til fals, sa kongsdatteren; men fikk hun lov til å sove med kjæresten hennes i natt, skulle hun få den. Ja, det kunne hun godt få, sa trollkjerringa; men hun ville selv svæve ham og selv vekke ham. Da han hadde lagt seg, ga hun ham en sovedrikk igjen, så det ble ikke likere den natten heller; han var ikke god for å våkne; alt det kongsdatteren ropte og gråt. Men den natten var det en av håndverkerne som arbeidet i rommet ved siden. Han hørte gråten der inne, og skjønnte hvordan det hang i hop, og neste dag sa han til prinsen at hun måtte ha kommet, kongsdatteren som skulle frelst ham.

Den dagen gikk det like ens med duken som med saksen og flasken; da det var ved middagstid, gikk kongsdatteren utenfor slottet, tok fram duken og sa: "Duk, bred deg og red deg med alle gode retter," så var det mat, og så det var nok til hundre mann; men kongsdatteren satte seg til bords alene. Da trollkjerringa fikk se duken, så ville hun kjøpe den; "for alt det de koker og steker, så monner det ikke; det er for mange munner som mat skal ha," sa hun. For penger er den ikke til fals, sa kongsdatteren; men fikk hun lov til å sove med kjæresten hennes i natt, skulle hun få den. Det kunne hun godt få, sa trollkjerringa; men selv ville hun svæve ham, og selv ville hun vekke ham og. Da han hadde lagt seg, kom hun med sovedrikken; men denne gangen aktet han seg og

lurte henne. Trollkjerringa trodde ham ikke mer enn som så, hun heller; for hun tok en stoppenål og stakk tvers igjennom armen på ham og ville prøve om han sov tungt nok; men enda så vondt det gjorde, så rørte han seg ikke, og så fikk kongsdatteren lov til å komme til ham.

Da var allting godt og vel, og når de bare ble kvitt trollkjerringa, så var han frelst. Så fikk han tømmermennene til å gjøre en svivelem i den broen brudeferden skulle fare over; for de hadde den skikken der, at bruden red fremst i ferden. Da hun kom utpå, sveiv lemmen rundt med bruden og alle de trollkjerringene som var brudekonene hennes. Men kong Valemon og kongsdatteren og alle bryllupsfolkene fór tilbake til slottet, og tok med av gullet og pengene til trollkjerringa, alt det de kunne føre, og fór av gårde til hans land og skulle holde det rette bryllupet. Men på veien var kong Valemon innom og tok med de tre småjentene, og nå fikk hun se hvorfor de var han hadde tatt fra henne barna og satt dem bort; det var for at de skulle hjelpe henne fram til ham. Så drakk de bryllup både stivt og sterkt.

Asbjørnsen og Moe